

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Maatregelenlijst Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal Ondernemen

Maatregelenlijst Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Adviezen

Eén van de volgende adviezen moet ten grondslag liggen aan de aanvraag voor een subsidie op grond van deze regeling. Deze adviezen tellen niet als maatregel.

A. Advies		
A.1	Energieadvies	<p>Bestemd voor: het inzichtelijk maken van maatregelen ten behoeve van energiebesparing</p> <p>en bestaande uit: een rapport, opgesteld door een energieadviseur, met daarin opgenomen een energieadvies ter verbetering van de energieprestatie van het maatschappelijk vastgoed, volgens de voorwaarden van bijlage 1.</p> <p>Een portefeuilleroutekaart en een energieadvies via het ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed gelden ook als energieadvies op voorwaarde dat ze voldoen aan de voorwaarden uit bijlage 1 of worden aangevuld om aan deze voorwaarden te voldoen.</p>
A.2	Maatwerkadvies	<p>Bestemd voor: het inzichtelijk maken van maatregelen ten behoeve van energiebesparing</p> <p>en bestaande uit: maatwerkadvies conform de BRL9500-MWA-U, opgesteld door een gecertificeerd EP-U-maatwerkadviseur. Het maatwerkadvies conform de BRL9500-MWA-U moet geregistreerd zijn in EP-Online.</p> <p>Een portefeuilleroutekaart wordt gelijkgesteld aan een maatwerkadvies mits deze voldoet aan de voorwaarden uit bijlage 1 of wordt aangevuld om aan deze voorwaarden te voldoen.</p> <p>Portefeuilleroutekaarten van de zorgsector moeten</p>

		<p>daarnaast op directieniveau zijn vastgesteld en opgesteld conform de formats van het Expertisecentrum Verduurzaming Zorg. De zorgsector bestaat uit organisaties met een SBI-code die begint met 86, 87 of 88. Voor andere sectoren moeten portefeuilleroutekaarten op directieniveau zijn vastgesteld en naast het gebouw waar subsidie voor wordt aangevraagd nog minimaal 19 andere gebouwen omvatten.</p>
A.3	Duurzaam Monumenten maatwerkadvies	<p>Bestemd voor: het inzichtelijk maken van maatregelen ten behoeve van energiebesparing voor monumenten</p> <p>en bestaande uit: maatwerkadvies uitgevoerd volgens de in de beroepsgroep geldende normen, met dien verstande dat daarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige monumentale waarden naar beoordeling van een terzake deskundige.</p>
A.5	Energieadvies met NTA 8800-berekening	<p>Bestemd voor: het inzichtelijk maken van maatregelen ten behoeve van energiebesparing</p> <p>en bestaande uit: een rapport, opgesteld door een energieadviseur, met daarin opgenomen een energieadvies ter verbetering van de energieprestatie van het maatschappelijk vastgoed, volgens de voorwaarden van bijlage 1, met dien verstande dat het energieverbruik per vierkante meter van vóór de verduurzaming en het geschatte gebruik van na de verduurzaming wordt berekend met geattesteerde software die voldoet aan de bepalingsmethodiek van de NTA 8800 zoals die is opgesteld na 1 januari 2021.</p> <p>Een portefeuilleroutekaart en een energieadvies via het ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed gelden ook als energieadvies op voorwaarde dat ze voldoen aan de voorwaarden uit bijlage 1 of worden aangevuld om aan deze voorwaarden te voldoen. Daarnaast moet het energieverbruik per vierkante meter van vóór de verduurzaming en het geschatte gebruik van na de verduurzaming worden berekend met geattesteerde software die voldoet aan de bepalingsmethodiek van de NTA 8800 zoals die is opgesteld na 1 januari 2021.</p>

Integrale verduurzamingspakketten

P. Integrale verduurzamingspakketten		
P.1	Integraal met Maatwerkadvies	<p>Bestemd voor: energieprestatieverbetering van bestaande gebouwen</p> <p>en bestaande uit: een pakket met maatregelen gebaseerd op een Maatwerkadvies (A.2) dat leidt tot een verbetering van ten minste drie labels en minimaal tot label B, waarbij het energielabel is vastgesteld volgens de bepalingsmethodiek van NTA 8800, opgesteld na 1 januari 2021.</p> <p>Het maatregelenpakket is gebaseerd op een Maatwerkadvies dat voor aanvang van de werkzaamheden is afgegeven en het maatregelenpakket voldoet aan artikel 7, tweede lid, van de energie-etiketteringverordening. Voor aanvang van de werkzaamheden wordt een referentielabel bepaald. Na afloop van de werkzaamheden wordt een definitief label bepaald en geregistreerd.</p> <p><i>Toelichting: Gedeelten van bouwwerken met als gebruiksfunctie een industriefunctie kunnen niet met dit verduurzamingspakket worden verduurzaamd, omdat voor de industriefunctie geen energielabel kan worden bepaald (volgens de vereiste bepalingsmethodiek).</i></p>
P.2	Integraal met Maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie	<p>Bestemd voor: energieprestatieverbetering van bestaande gebouwen, tot een hoge energieprestatie</p> <p>en bestaande uit: een pakket met maatregelen gebaseerd op een Maatwerkadvies (A.2) dat leidt tot een verbetering van ten minste drie labels en tot een hoge energieprestatie (ook wel renovatiestandaard genoemd) van het gebouw conform bijlage 4, waarbij het energielabel is vastgesteld volgens de bepalingsmethodiek van NTA 8800, opgesteld na 1 januari 2021.</p> <p>Het maatregelenpakket is gebaseerd op een Maatwerkadvies, dat voor aanvang van de werkzaamheden is afgegeven en het</p>

		<p>maatregelenpakket voldoet aan artikel 7, tweede lid, van de energie-etiketteringverordening.</p> <p>Voor aanvang van de werkzaamheden wordt een referentielabel bepaald. Na afloop van de werkzaamheden wordt een definitief label bepaald en geregistreerd.</p> <p><i>Toelichting: Gedeelten van bouwwerken met als gebruiksfunctie een industriefunctie kunnen niet met dit verduurzamingspakket worden verduurzaamd, omdat voor de industriefunctie geen energielabel kan worden bepaald (volgens de vereiste bepalingsmethodiek).</i></p>
P.3	<p>Integrale aanpak verduurzaming monumenten met 20% energiebesparing</p>	<p>Bestemd voor: het verlagen van het energieverbruik van bestaande monument</p> <p>en bestaande uit: een pakket met maatregelen gebaseerd op een Duurzaam Monumenten maatwerkadvies (A.3).</p> <p>Het maatregelenpakket voldoet aan artikel 7, tweede lid, van de energie-etiketteringverordening.</p> <p>De gekozen maatregelen moeten gezamenlijk leiden tot een verbetering van de energieprestatie van het gebouw, gemeten in primaire energie van ten minste 20%.</p>
P.4	<p>Integrale aanpak verduurzaming monumenten met 60% energiebesparing</p>	<p>Bestemd voor: het verlagen van het energieverbruik van bestaande monument</p> <p>en bestaande uit: een pakket met maatregelen gebaseerd op een Duurzaam Monumenten maatwerkadvies (A.3).</p> <p>Het maatregelenpakket voldoet aan artikel 7, tweede lid, van de energie-etiketteringverordening.</p> <p>De gekozen maatregelen moeten gezamenlijk leiden tot een verbetering van de energieprestatie van het gebouw, gemeten in primaire energie van ten minste 60%.</p>

Maatregelen

De energie-etiketteringverordening bepaalt dat als producten een Europees energielabel hebben, slechts de twee hoogste labelcategorieën waarin producten op de markt zijn mogen worden gesubsidieerd. Deze eis geldt ook voor de producten die op grond van deze maatregelenlijst worden aangevraagd. Dit is waar mogelijk aangegeven in de maatregelenlijst.

C. Thermische schil		
De bestaande thermische schil is de isolerende laag aan de buitenzijde van het gebouw. Hij wordt gevormd door de bouwkundige constructies die de verwarmde ruimten omhullen en die hiermee het gebouw afscheiden van de buitenomgeving, bodem of aangrenzende onverwarmde ruimten.		
C.1	Isolerende beglazing	<p>Bestemd voor: beglazing in de bestaande thermische schil</p> <p>en bestaande uit: meervoudig glas met een vacuüm- of gasgevulde spouw of panelen in het kozijn met een warmte-doorlatingscoëfficiënt met een maximale Ug-waarde van 1,2 W/m²K of een isolerende deur, (eventueel) een kozijn.</p> <p>Alleen glazen, panelen of deuren die op de ISDE – Meldcodelijst Hoogrendementsglas staan mogen worden toegepast.</p> <p><i>Toelichting: De Meldcodelijst Hoogrendementsglas van de ISDE kunt u hier vinden: www.rvo.nl/isde. Het indicatieve subsidiebedrag op de maatregelenlijst heeft betrekking op de ISDE, niet op deze regeling.</i></p>
C.2	Isolatie voor dak, gevel en vloer, van bestaande constructies	<p>Bestemd voor: verbetering van de isolatie van de bestaande thermische schil</p> <p>en bestaande uit:</p> <p>a. isolatiematerialen op het dak waarbij de warmteweerstand van de totale constructie (Rc) ten minste 6,3 m²K/W bedraagt; of</p>

		<p>b. isolatiematerialen voor vloer of wand waarbij de warmteweerstand van de totale constructie (Rc) ten minste 4,0 m²K/W bedraagt.</p> <p>Alleen isolatiematerialen die op de ISDE Meldcodelijst Isolatiematerialen staan mogen worden toegepast.</p> <p>Als voor lokaal gespoten PIR of PUR wordt gekozen als het type isolatiemaatregel voor vloerisolatie, spouwmuurisolatie of dakisolatie, dan moet dit zijn aangebracht met een fluorkoolwaterstofverbindingen (HFK)-vrij blaasmiddel.</p> <p><i>Toelichting: De Meldcodelijst Isolatiematerialen van de ISDE kunt u hier vinden: www.rvo.nl/isde. Het indicatieve subsidiebedrag op de ISDE Meldcodelijst heeft betrekking op de ISDE, niet op de Regeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed.</i></p>
C.3	Kierdichting	<p>Bestemd voor: het afdichten van kieren</p> <p>en bestaande uit: kierdichtingsmateriaal en een meetmethode voor het bepalen van de luchtdoorlatendheid van gebouwen conform NEN 2686:2025 of NEN-EN-ISO 9972. De kierdichtheid mag ten hoogste een Q_{v;10;kar}-waarde hebben van 0,4 l/sm² conform de NEN 2686.</p>
<p>D. Verwarmen, koelen, ventileren</p>		
D.1	Warmtepomp(boiler) kleiner of gelijk aan 70kW	<p>Bestemd voor: het verwarmen en koelen van gebouwen of verwarming van tapwater</p> <p>en bestaande uit: een elektrisch gedreven warmtepomp(boiler) met een maximaal thermisch vermogen van 70kW die is opgenomen in de ISDE Meldcodelijst Warmtepompen,</p>

		<p>(eventueel) een bronsysteem, (eventueel) een bodemwarmtewisselaar of grondwaterbron, (eventueel) een restwarmte-opslagvat, (eventueel) een geïntegreerd opslagvat, (eventueel) een afgiftenet en (eventueel) een geluiddempende omkasting voor de buitenunit.</p> <p>De warmtepomp(boiler) als verwarmingstoestel dient ten minste energielabel A++ te hebben. De warmtepompboiler als warm tapwaterbereider dient ten minste een energie-efficiëntieklasse A+ te hebben.</p> <p>Indien een opslagvat wordt aangeschaft dat valt onder het energielabelsysteem voor warmwatertanks (op grond van gedelegeerde verordening (EU) 812/2013¹), moet deze minstens energielabel A hebben.</p> <p><i>Toelichting:</i></p> <p><i>De ISDE Meldcodelijst Warmtepompen is beschikbaar op www.rvo.nl/isde. Het indicatieve subsidiebedrag op de apparatenlijst heeft betrekking op de ISDE, niet op deze regeling.</i></p> <p><i>(Thermisch) vermogen in kW: De hoeveelheid afgegeven warmte van het apparaat ten behoeve van ruimteverwarming, uitgedrukt in kilowatt, conform Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 811/2013².</i></p> <p><i>Zie ook www.wkotool.nl voor meer informatie.</i></p>
D.2	Warmtepomp groter dan 70kW	<p>Bestemd voor: het verwarmen en koelen van gebouwen</p> <p>en bestaande uit: een elektrisch gedreven warmtepomp met een thermisch vermogen groter dan 70kW per stuk, (eventueel) een bronsysteem, (eventueel) een bodemwarmtewisselaar of</p>

		<p>grondwaterbron, (eventueel) een restwarmte-opslagvat, (eventueel) een afgiftenet en (eventueel) een geluiddempende omkasting voor een buitenunit).</p> <p>Indien een opslagvat wordt aangeschaft dat valt onder het energielabelsysteem voor warmwatertanks (op grond van gedelegeerde verordening (EU) 812/2013¹), moet deze minstens energielabel A hebben.</p> <p><i>Toelichting:</i></p> <p><i>(Thermisch) Vermogen in kW: De hoeveelheid afgegeven warmte van het apparaat ten behoeve van ruimteverwarming, uitgedrukt in kilowatt, conform gedelegeerde verordening (EU) nr. 811/2013²</i></p> <p>Zie ook www.wkotool.nl voor meer informatie.</p>
D.3	Lucht/lucht warmtepomp groter dan 20kW	<p>Bestemd voor: het verwarmen en koelen van gebouwen</p> <p>en bestaande uit: een lucht/lucht warmtepomp met een nominaal thermisch vermogen van de buitenunit >20 kW en (eventueel) een geluiddempende omkasting.</p> <p>De warmtepomp dient een seizoensgebonden energie-efficiëntie van ruimteverwarming SCOP $\geq 4,0$ voor de buitenunit te hebben, bij nominaal thermisch vermogen en een stookseizoen 'A' = average, gemeten conform NEN-EN 14825:2022.</p>
D.4	Luchtdicht maken van bestaande luchtkanalen van luchtverdeelsysteem	<p>Bestemd voor: het luchtdicht maken van bestaande luchtkanalen die bestemd zijn voor het transporteren van toe- of afvoerlucht in een gebouw</p> <p>en bestaande uit: een luchtkanaal van een ventilatiesysteem waarbij het ventilatiesysteem minimaal voldoet</p>

		aan luchtdichtheidsklasse (LUKA) C of maximaal ATC 3.
D.5	Koude- of warmteterugwinningssysteem uit ventilatielucht	<p>Bestemd voor: het koelen of verwarmen van gebouwen door het benutten van koude of warmte in de afzuiglucht</p> <p>en bestaande uit:</p> <p>a. luchtbehandelingskast voorzien van een warmtewisselaar ten behoeve van warmteterugwinning met een thermisch rendement (η) van minimaal 78%, een maximaal drukverlies van 230 Pa over de warmtewisselaar en een maximale luchtsnelheid van 1,6 m/s in de kast.</p> <p>b. luchtbehandelingskast voorzien van een warmtewisselaar ten behoeve van warmteterugwinning en voorzien van het huidige Eurovent label A, of beter, in wintercondities.</p> <p>Luchtbehandelingskasten voor zwembaden zijn uitgesloten onder deze code.</p> <p>Indien een residentiële ventilatie-eenheid wordt aangeschaft dient deze minstens energielabel A te hebben. Alleen ventilatoren met een debiet van maximaal 1.000 m³/h kunnen onder het begrip residentiële ventilatie-eenheid vallen.</p>
D.6	Luchtbehandelingskast met ingebouwde warmtepomp (niet hybride) voor zwembaden	<p>Bestemd voor: het ontvochtigen, ventileren en verwarmen van zwembaden</p> <p>en bestaande uit: een luchtbehandelingskast, voorzien van een warmtepomp, een warmteterugwinningssysteem met een rendement van ten minste 73%, automatische regeling en (eventueel) een warmtewisselaar voor het verwarmen van zwembadwater (badwatercondensor).</p>

D.7	Infrarood verwarmingspaneel met bewegingssensor en thermostaat	<p>Bestemd voor: het plaatselijk verwarmen van binnenruimtes met een gemiddelde hoogte van ten minste 4 meter, badkamers of kleedruimtes</p> <p>en bestaande uit: elektrische infraroodpanelen, een bewegingssensor en een thermostaat.</p>
D.10	Warmteterugwinning uit douchewater	<p>Bestemd voor: het terugwinnen van warmte uit (douche)water</p> <p>en bestaande uit: een warmtewisselaar die is aangesloten op de douchewaterafvoer of douchebak met geïntegreerde douchewaterwarmtewisselaar</p>
E. Verlichting		
E.1	LED-belichtingssysteem voor podium- of theaterbelichting	<p>Bestemd voor: podium- of theaterbelichting</p> <p>en bestaande uit: spot- of floodlightarmaturen, lichtbronnen en een (DMX) driver.</p>
E.3	Sportveldverlichting	<p>Bestemd voor: sportveldverlichting</p> <p>en bestaande uit: LED-armaturen en lichtbronnen met een specifieke lichtstroom van ten minste 120 lm/W, (eventueel) met een voorziening voor dynamische lichtschakeling (per armatuur of mast te schakelen, of een regelbare lichtopbrengst), (eventueel) mast en (eventueel) schakelmateriaal.</p>
F. Overige energiebesparing		
F.1	HR-elektromotor	<p>Bestemd voor: een elektromotor</p> <p>en bestaande uit: een elektromotor die voldoet aan minimaal de IE5</p>

		efficiency-klasse, overeenkomstig de NEN-EN-IEC 60034-30-standaard.
H. Duurzame Energie		
H.1	Zonnecollectorsysteem voor verwarmen	<p>Bestemd voor: het verwarmen van water of lucht</p> <p>en bestaande uit: een zonnecollectorsysteem, een regeleenheid, (eventueel) een (rest)warmtebuffer in of op het gebouw of perceel.</p>
H.2	PV (fotovoltaïsche) of PVT (fotovoltaïsche thermische) panelen	<p>Bestemd voor: het verwarmen van water of lucht of opwekking van elektrische energie uit zonlicht met behulp van zonnecellen</p> <p>en bestaande uit:</p> <p>a. panelen met fotovoltaïsche zonnecellen of een samenstelling van zonnewarmtecollector en panelen met fotovoltaïsche zonnecellen met een gezamenlijk piekvermogen van maximaal 100 kW, die zijn aangesloten op het elektriciteitsnet via een aansluiting met een totale maximale doorlaatwaarde van 3*80 A of minder, (eventueel) stroom/spanningsomvormer. Inclusief vervanging van bestaande dakisolatie (minimaal het dakoppervlak onder de PV / PVT panelen), door dakisolatie zoals genoemd in maatregel C.2 of bij monumenten L.3, en vervanging van bestaande dakbedekking.</p> <p>b. panelen met fotovoltaïsche zonnecellen of een samenstelling van zonnewarmtecollector met panelen met fotovoltaïsche zonnecellen met een gezamenlijk piekvermogen van maximaal 100 kW, die zijn aangesloten op het elektriciteitsnet via een aansluiting met een totale maximale doorlaatwaarde van 3*80 A of minder,</p>

		(eventueel) stroom/spanningsomvormer. Inclusief een opslagsysteem voor elektriciteit, zoals genoemd in H.3.
H.3	Energieopslag	<p>a. Opslag zelfopgewekte duurzame energie</p> <p>Bestemd voor: de opslag van zelfopgewekte duurzame energie</p> <p>en bestaande uit: een accu of batterij, regeltechniek en een verdeelstation.</p> <p>De kosten voor veiligheidsmaatregelen komen niet in aanmerking.</p> <p>b. Opslag zelfopgewekte duurzame energie en uitwisseling met andere percelen</p> <p>Bestemd voor: de opslag van zelfopgewekte duurzame energie en energieopslag voor en uitwisseling met andere percelen</p> <p>en bestaande uit: een accu of batterij, regeltechniek en een verdeelstation.</p> <p>De kosten voor veiligheidsmaatregelen en kosten buiten het eigen perceel komen niet in aanmerking.</p> <p><i>Toelichting:</i></p> <p><i>Alternatieven naast Lithium-Ion als opslagmedium zijn bijvoorbeeld:</i></p> <p><i>a. Zout(water),</i></p> <p><i>b. Water,</i></p> <p><i>c. Gesteente,</i></p> <p><i>d. Staalslakken, of</i></p> <p><i>e. Phase Change Material (PCM).</i></p>
H.4	Aansluiting warmte- of koudenet (BAK kosten)	Bestemd voor: de aansluiting op een warmte- of koudenet

		<p>en bestaande uit: aansluiting van een warmte- of koude afnemer en een distributieleiding, gerealiseerd door een warmteleverancier.</p> <p>De kosten vanaf de uitkoppeling van het distributienet tot en met de afleverset komen in aanmerking.</p> <p>Inpandige kosten, na de afleverset, voor een warmte- of koudenetaansluiting komen onder deze code niet in aanmerking.</p> <p>Verzwaren van een warmtenetaansluiting komt niet in aanmerking onder deze code.</p> <p>Als verduurzaming wordt gerechtvaardigd op grond van de algemene groepsvrijstellingsverordening, moet sprake zijn van energie-efficiënte stadsverwarming of koeling. Dit betekent dat het warmte- of koudenet een systeem moet zijn dat ten minste 50% hernieuwbare energie, 50% restwarmte, 75% warmte uit warmtekrachtkoppeling of 50% uit een combinatie van dergelijke energie en warmte gebruikt.</p>
H.6	Zonnewarmtecollector voor sportvelden	<p>Bestemd voor: het verzamelen van warmte door middel van een collectorsysteem onder sportvelden voor het gebruik van het verwarmen van water of lucht dat in het maatschappelijk vastgoed wordt gebruikt</p> <p>en bestaande uit: Zonnewarmtecollectorsysteem onder sportvelden, regeleenheid, warmtebufferen (eventueel) koppeling aan water of verwarmingsinstallatie.</p>
<p>K. Energielabel</p>		

K.1	Opstellen en registreren energielabel	<p>Bestemd voor: het opstellen en registreren van een energielabel</p> <p>en bestaande uit: een geldig en definitief energielabel bedoeld in bijlage I bij artikel 1.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving en die is vastgesteld volgens de eisen van NTA 8800 zoals die is opgesteld na 1 januari 2021, geregistreerd in EP-online.</p>
<p>L. Monumenten</p>		
<p>Het inpassen van energiebesparende maatregelen in een gebouwd monument vraagt om een zorgvuldige aanpak met respect voor de aanwezige monumentale waarden. Het hangt van het individuele monument af of bepaalde maatregelen wel of niet realiseerbaar zijn. Ook kunnen bouwfysische eigenschappen van het monument van invloed zijn op de mogelijkheid tot het toepassen van verduurzamingsmaatregelen. Veel monumenten hebben bijvoorbeeld geen spouwmuur en derhalve zal isolatie daarvan niet mogelijk zijn. In de regel is voor het toepassen van verduurzamingsmaatregelen een omgevingsvergunning nodig aangezien het gaat om wijziging van een beschermd (gemeentelijk, provinciaal of rijks-)monument. De gemeente beoordeelt bij de aanvraag daarvan of de verduurzamingsmaatregelen mogelijk zijn in relatie tot de monumentale waarde van het desbetreffende monument.</p>		
L.1	Isolerende beglazing monumentenglas en binnen- of buitenvoorzetramen	<p>Bestemd voor: het vervangen of plaatsen van isolerende beglazing of glascombinaties in de thermische schil</p> <p>en bestaande uit: isolerend glas met een totale warmte-doorlatingscoëfficiënt van maximaal 3,0 W/m²K. Dit kan meervoudig glas met een vacuüm of gasgevulde spouw zijn, gelaagd glas of voorzetbeglazing.</p> <p><i>Toelichting: deze maatregel geldt alleen voor het vervangen van het glas. Kozijnen en deuren zijn uitgesloten.</i></p>
L.2	Kierdichting	<p>Bestemd voor: het afdichten van kieren</p>

		<p>en bestaande uit: kierdichtingsmateriaal en een blowerdoortest conform NEN 2686 of NEN-EN-ISO 9972 waarmee wordt aangetoond dat aan klasse 2, goed (energiezuinig bouwen), wordt voldaan, met een $Q_{v;10}$-waarde tussen 0,3 en 0,6 dm³/s.m², conform de NEN 2686.</p>
L.3	Isolatie voor gevel, vloer, dak van bestaande constructies	<p>Bestemd voor: verbetering van de isolatie van de bestaande thermische schil</p> <p>en bestaande uit:</p> <p>a. isolatiemateriaal voor dak en gevel waarbij de warmteweerstand van de totale constructie (R_c) ten minste 2,5 m²K/W bedraagt; of</p> <p>b. spouwmuurisolatie waarbij de warmteweerstand R met ten minste 1,1 m²K/W toeneemt; of</p> <p>c. vloerisolatie waarbij de warmteweerstand van de totale constructie (R_c) ten minste 3,5 m²K/W bedraagt.</p> <p>Alleen isolatiematerialen die op de ISDE Maatregelenlijst isolatie staan mogen worden toegepast.</p> <p>Kiest u bij het type isolatiemaatregel vloerisolatie, spouwmuurisolatie of dakisolatie, voor het isolatiemateriaal lokaal gespoten PIR of PUR? Dan moet dit zijn aangebracht met een fluorkoolwaterstofverbindingen (HFK)-vrij blaasmiddel.</p> <p><i>Toelichting:</i></p> <p><i>Het indicatieve subsidiebedrag op de ISDE Maatregelenlijst isolatie heeft betrekking op de ISDE, niet op deze regeling.</i></p>

L.4	Bodemisolatie	<p>Bestemd voor: aanpassing van de bestaande thermische schil met bodemisolatie</p> <p>en bestaande uit: isolatiemateriaal op de bodem van de kruipruimte met een warmteweerstand (Rd-waarde of Rbf-waarde) van ten minste 3,5 m²K/W. Eventueel in combinatie met hoogwaardige vloerisolatie (als onderdeel van de begane grondvloer).</p>
L.5	Energiezuinig ventilatiesysteem	<p>Bestemd voor: het koelen of verwarmen van gebouwen door het benutten van koude of warmte in de afzuiglucht</p> <p>en bestaande uit: een luchtbehandelingskast met warmtewisselaar of CO₂-gestuurde ventilatie.</p> <p>Indien de luchtbehandelingskast valt onder het energielabelsysteem voor residentiële ventilatie-eenheden, dient deze minstens energielabel A te hebben. Alleen ventilatoren met een debiet van maximaal 1.000 m³/h kunnen onder het begrip residentiële ventilatie-eenheid vallen.</p>

¹ Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 812/2013 van de Commissie van 18 februari 2013 ter aanvulling van Richtlijn 2010/30/EU van het Europees Parlement en de Raad wat de energie-etikettering van waterverwarmingstoestellen, warmwatertanks en pakketten van waterverwarmingstoestellen en zonne-energie-installaties betreft (PbEU 2013, L 239/83)

² Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 811/2013 van de Commissie van 18 februari 2013 ter aanvulling van Richtlijn 2010/30/EU van het Europees Parlement en de Raad wat de energie-etikettering van ruimteverwarmingstoestellen, combinatieverwarmingstoestellen, pakketten van ruimteverwarmingstoestellen, temperatuurregelaars en zonne-energie-installaties en pakketten van combinatieverwarmingstoestellen, temperatuurregelaars en zonne-energie-installaties betreft (PbEU 2013, L 239/1)

Begripsbepalingen

energieadviseur: onderneming die bedrijfsmatig onderzoek doet naar en adviseert over mogelijke te nemen verduurzamingsmaatregelen en die niet werkzaam is bij de eigenaar van het maatschappelijk vastgoed;

energie-etiketteringverordening: verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2017 tot vaststelling van een kader voor energie-etikettering en tot intrekking van Richtlijn 2010/30/EU (PbEU 2017, L 198/1);

energielabel: energielabel als bedoeld in bijlage I bij artikel 1.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving en die is vastgesteld volgens de eisen van NTA 8800 zoals die is opgesteld na 1 januari 2021;

energieprestatie: berekende of gemeten hoeveelheid energie die nodig is om aan de vraag naar energie te voldoen die verband houdt met een normaal gebruik van een gebouw, waaronder energie die wordt gebruikt voor verwarming, koeling, ventilatie, warmwatervoorziening en verlichting;

hoge energieprestatie: hoge energieprestatie van het gebouw, afhankelijk van de aanwezige gebruiksfuncties, als bedoeld in bijlage 4;

integraal verduurzamingsproject: project met een hoge duurzaamheidsambitie op basis van een verduurzamingspakket als bedoeld in bijlage 3, onderdeel P;

portefeuilleroutekaart: een handelingsplan van eigenaren van maatschappelijk vastgoed met te nemen maatregelen om de CO₂-uitstoot te verminderen;

primaire energie: energie uit hernieuwbare en niet-hernieuwbare bronnen die geen omzetting of transformatie heeft ondergaan;

residentiële ventilatie-eenheid: elektrisch toestel uitgerust met ten minste één waaier, één motor en een kast, dat bedoeld is om in een gebouw of een deel van een gebouw vervuilde lucht door buitenlucht te vervangen:

- a. met een maximaal debiet van niet meer dan 250 m³/h; of
- b. met een maximaal debiet tussen 250 en 1.000 m³/h, die volgens de producent uitsluitend voor residentiële ventilatie bedoeld is;

SBI-code: code van de Standaard Bedrijfsindeling zoals gehanteerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek waarmee de economische hoofd- of nevenactiviteit van een bedrijf wordt weergegeven in het handelsregister;

verduurzamingsmaatregel: maatregel die aantoonbaar direct leidt tot energiebesparing of reductie van koolstofdioxide-emissies, niet zijnde een gedragsmaatregel.

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42

Contact
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | mei 2026
Publicatienummer: RVO-102-2026/RP-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.